

Asia: VN/4219/2023

Lausuntopyyntö peruspankkipalvelu- ja luottolaitoslainsäädännön muutostarpeista

I Peruspankkipalvelut, käteisen saatavuus ja käytettävyys

Ovatko yllä mainittuihin peruspankkipalveluihin kuuluvat palvelut, joita pankeilla on velvollisuus tarjota kuluttaja-asiakkaille, riittäviä? Tulisiko joistain ko. palveluista luopua vai tulisiko niitä lisätä? Jos kyllä, mitä?

Vanhusasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka lakisääteisenä tehtävänä on edistää ikääntyneiden asemaa ja heidän oikeuksiensa toteutumista. Osana tätä tehtävää on seurata lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioida niiden vaikutuksia ikääntyneisiin. Tarkastelemme peruspankkipalvelu- ja luottolaitoslainsäädännön muutostarpeita ikääntyneiden ihmisten näkökulmasta.

Selvitystyön edetessä vanhusasiavaltuutettu on valmis tulemaan ministeriöön kuultavaksi asiasta ikääntyneiden aseman ja oikeuksien toteutumisen näkökulmasta. Myös arviolausunto pyydetään mahdollisuuksien mukaan toimittamaan vanhusasiavaltuutetulle lausuttavaksi.

Peruspankkipalvelut ovat keinovalikoimaltaan ja laajuudeltaan sinänsä riittäviä, mutta niiden saatavuudessa on ongelmia. Vanhusasiavaltuutettu kiinnittääkin huomiota siihen, että oikeuden peruspankkipalveluihin on tosiasiallisesti toteuduttava kaikkien asiakkaiden kohdalla. Peruspankkipalveluiden on oltava saatavissa helposti, kohtuulliseen hintaan, kasvokkain, riittävän lähellä ja asianmukaisessa ajassa myös niille henkilöille, jotka eivät asioi sähköisesti tai joilla ei ole maksukorttia käytössään.

Ovatko peruspankkipalveluiden saatavuus ja laatu tällä hetkellä riittäviä (tilien ja maksupalveluiden saatavuus, konttoreiden aukioloajat, muut palveluajat, henkilökohtaisten ja sähköisten palveluiden saatavuus ja käytettävyys, jne.)?

Vanhusasiavaltuutetuille tulleiden yhteydenottojen mukaan peruspankkipalvelut eivät ole tällä hetkellä riittäviä saatavuudeltaan tai laadultaan. Yhteydenotoissa korostuvat monenlaiset ongelmat peruspankkipalveluiden osalta.

Ensinnäkin ongelmia on itse konttoreissa asiointissa. Konttoreiden lukumäärää, aukioloaikoja ja palveluvalikoimaa supistetaan jatkuvasti. Konttoreihin ei myöskään saa enää välttämättä varattua aikaa ja asiakaspalvelijoita on vähän. Ikääntyneet ovat yhteydenotoissaan nostaneet esille sen, että he joutuvat jonottamaan pitkäänkin saadakseen palvelua. Monelle tämä on fyysisesti raskasta tai jopa mahdotonta. Tilanne koetaan osin nöyryyttävänäkin. Asiointi kasvokkain konttoreissa on yhä vaikeampaa ja samalla myös sähköistä asiointia kalliimpaa.

Yhteydenotoissa korostuvat myös erilaiset haasteet sähköisessä asiointissa. Suuri osa ikääntyneistä ei käytä sähköisiä palveluita tai tarvitsee apua niiden käyttämisessä. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2022 pankkiasioitaan oli hoitanut sähköisesti viimeisen 3 kuukauden aikana 50 % 75–89-vuotiaista. Tilastointia yli 90-vuotiaiden osalta ei ole saatavissa. (Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö muuttujina Ikä. Yhteensä, Hoitanut pankkiasioita viimeisen 3 kuukauden aikana, %, 2022.. PxWeb (stat.fi)) Käytännössä tämä siis tarkoittaa, että vähintään puolet yli 75-vuotiaista ei hoida pankkiasioitaan ainakaan säännöllisesti sähköisesti.

Hieman vanhemman, Vanhus- ja lähimmäispalveluliitto Valli ry:n vuonna 2018 yli 65-vuotiaille teettämän kyselyn mukaan paperilomakkeella vastanneista yli kolmasosalle konttorissa asiointi oli edelleen tavallinen asiointitapa ja ainoastaan 55 % oli maksanut laskuja internetissä. (https://www.valli.fi/wp-content/uploads/2019/11/Pankkipalvelut_kevyt.pdf)

Ikääntyneiden syrjäytymistä sähköisistä palveluista voitaisiin ehkäistä erilaisin keinoin. Digitaalisten laitteiden käytön perusteiden hallinta on ensinnäkin edellytys sille, että sähköinen asiointi onnistuu. Noin kolmasosalla yli 65-vuotiaista on vaikeuksia käyttää itse digitaalisia välineitä ja laitteita. Toiseksi on välttämätöntä järjestää ilman digiä olevien peruspankkipalvelut toimiviksi. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2022 päivittäin useita kertoja internetiä oli käyttänyt viimeisen 3 kuukauden aikana 52 % 65–74-vuotiaista, 20 % 75–89-vuotiaista ja yli 90-vuotiaista ei ole tietoa. (Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö muuttujina Vuosi, Sukupuoli, Ikä ja Tiedot. PxWeb (stat.fi)) Kolmanneksi apua pyydetään usein läheisiltä, jos omat digitaaliset taidot eivät tunnu riittävilä omien asioiden hoitamiseen sähköisesti. Tällainen tuettu asiointi tai puolesta asiointi täytyy toteuttaa turvallisesti.

Vanhusasiavaltuutettu on tehnyt kolme eri ratkaisuehdotusta vuonna 2022 aiheesta:

1. Säädetään kuntien velvollisuudesta koordinoida digitukea alueellaan;
2. Digipalveluja käyttämättömille luodaan kansallisesti keskitetty asiointikanava ja
3. Sähköistä asiointia selkeytetään lainsäädännön avulla toisen puolesta asiointissa ja tuetussa asiointissa.

Ratkaisuehdotuksista tarkemmin: Julkaisut | Vanhusasiavaltuutettu. Edellä selostetut ratkaisuvaihtoehdot myös helpottaisivat ainakin osan ikääntyneiden asiointia sekä digitaalisesti että muilla tavoin.

Lisäksi yhteydenotoissa vanhusasiavaltuutettuun korostuvat tilanteet, joissa peruspankkipalveluiden saatavuutta rajoittaa se, että henkilöllä ei ole voimassa olevaa henkilöllisyystodistusta.

Onko peruspankkipalveluiden hinnoittelu kuluttaja-asiakkaille käsityksenne mukaan oikeasuhtaista?

Pankkipalvelut painottuvat enenevässä määrin sähköisiin asiointikanaviin ja tämä asiointitapa on myös asiakkaalle edullisinta. Laskujen suoraveloitus on ilmaista, mutta laskujen maksaminen konttorissa kustantaa jopa 7,00 euroa per lasku. Lisäksi kaikki pankit eivät edes tarjoa tätä laskujenmaksupalvelua konttoreissa asiakkailleen. Myös vanhusasiavaltuutetulle on tullut yhteydenottoja koskien laskujen maksamisen kalleutta konttorissa.

Vanhusasiavaltuutettu kiinnittää huomiota siihen, että peruspankkipalvelut, kuten laskujen maksu, on turvattava kaikille asiakkaille asiointitavasta riippumatta kohtuulliseen hintaan. Nykyinen hinnoittelumalli asettaa sähköisesti asioimattomat asiakkaat eriarvoiseen asemaan ja osaltaan jopa heikentää itsemääräämisoikeutta.

Onko peruspankkipalveluita vastaavien palveluiden hinnoittelu yrityksille ja muille yhteisöille (kuten yhdistykset) käsityksenne mukaan oikeasuhtaista?

-

Tällä hetkellä luottolaitoksilla on velvoite tarjota peruspankkipalveluita kuluttajille. Onko tämä peruspankkipalveluiden tarjoamisvelvoite riittävä vai tulisiko velvoitetta laajentaa myös muita toimijaryhmiä koskevaksi (esimerkiksi yhdistykset, mikro- ja pienyritykset, muut yritykset)?

-

Tulisiko pankeille asettaa tietty asiakaspalveluvelvoite (esimerkiksi edellytys asiakkaiden tiedusteluihin vastaamiseen tietyssä aikataulussa)? Tulisiko velvoite asettaa pelkästään peruspankkipalveluihin, joihinkin muihin palveluihin vai kaikkiin pankkipalveluihin liittyen?

Peruspankkipalveluiden tosiasiallinen saatavuus yhdenvertaisesti on turvattava kaikille asiakkaille ja erilaisille asiakasryhmille. Pankkien asiakaspalvelu ei saa painottua ainoastaan sähköisiin asiointikanaviin tai puhelinpalveluihin, vaan myös asiointi kasvatusten on turvattava kohtuullisessa ajassa.

Mahdollisia muita huomioita?

Ikääntyneet tulisi ottaa mukaan ja heitä tulisi kuulla peruspankkipalveluita kehitettäessä. Kuulemisen tulisi kattaa myös sellaiset asiakkaat, jotka eivät käytä digitaalisia palveluita. Pelkät sähköisesti toteutetut kyselyt voivat antaa vääristyneen kokonaiskuvan tilanteesta.

Peruspankkipalveluiden saatavuutta voitaisiin turvata myös esimerkiksi liikkuvilla pankkipisteillä tai pankkien yhteispalvelupisteillä, kuten esimerkiksi Iso-Britanniassa on tehty.

Ovatko käteisnostopalvelut riittäviä ja kohtuuhintaisia?

Käteistä voi nostaa pankkikonttoreista, kauppojen kassoilta tai käteisautomaateilta. Suomen Pankin julkaiseman selvityksen mukaan vuonna 2020 käteisnostoista tehtiin 83,5 % käteisautomaateilta, 15,1 % pankkikonttoreista ja 1,3 % kauppojen kassoilta. Kts. tarkemmin: Käteisen saatavuudessa isoja alueellisia eroja Suomessa – Euro ja talous

Selvityksessä todetaan, että suomalaisilla on automaattien osalta keskimäärin kohtuullinen pääsy käteispalveluihin, mutta alueelliset erot ovat suuria. On myös huomionarvoista, että käteisautomaattitoimijat ovat pankeista riippumattomia itsenäisiä toimijoita eikä niillä ole lakisäateistä velvollisuutta taata riittäviä käteispalveluja.

Finanssivalvonnan vuosittaisen selvityksen mukaan pankkikonttoreissa käteisen saatavuutta rajoittavat palveluajat. Selvityksen mukaan kokoaikaisesti palvelevista konttoreista vain 28 % tarjoaa käteispalveluita koko aukioloaikansa ajan ja kolmannes konttoreista ei tarjoa käteispalveluita lainkaan.

(https://www.finanssivalvonta.fi/globalassets/fi/kuluttajansuoja/peruspankkipalveluselvitykset/peruspankkipalveluselvitys_2021.pdf)

Myös vanhusasiavaltuutetulle tulleissa yhteydenotoissa on noussut esille se, että käteistä on vaikeaa saada tietyillä paikkakunnilla ja, että olemassa olevat kassapalvelut eivät ole riittäviä. Vanhusasiavaltuutetun näkemyksen mukaan pankkien käteisnostopalvelut ovat jo nykyisellään riittämättömiä ja vaarana on se, että käteisen saatavuus heikentyy nopeasti, jos käteisautomaattitoimijat päättävät supistaa automaattiverkostoa. Kaikilla ei myöskään ole maksukorttia tai mahdollisuutta käyttää sitä ja myös heille on turvattava mahdollisuus käteisnostopalvelut konttoreissa. Käteisen tilaaminen postitse on mahdollista ainakin joidenkin pankkien kautta, mutta se on maksullista ja vaatii postin palvelupisteessä asioinnin.

Käteisnostopalveluiden hinnoittelu on pankkikohtaista ja useimmissa pankeissa asiakas voi nostaa rahaa ilmaiseksi tililtään kuukausittain kohtuullisen määrän. Eri pankkien hintoja voi vertailla Vakuutus- ja rahoitusneuvonta FINEn ylläpitämältä maksutilivertailu-sivustolta.

Käteisnostopalveluiden tulee jatkossakin pysyä maksuttomina siten, että ihminen voi nostaa omia rahoja omalta tililtään ilmaiseksi tietyn määrän kuukaudessa.

Ovatko käteistalletuspalvelut riittäviä ja kohtuuhintaisia?

Suomen Pankki on selvityksessään todennut, että käteisen talletusmahdollisuutta olisi syytä tutkia tarkemmin esimerkiksi laskemalla etäisyydet lähimmille talletusautomaateille sekä talletuspalveluja tarjoaviin pankkikonttoreihin.

Tällä hetkellä ainakaan kaikki käteisautomaatit eivät nostopalveluiden lisäksi tue talletuspalveluita. Lisäksi osa automaateista mahdollistaa vain seteleiden tallettamisen. Talletuspalveluiden käyttö automaateilla ei myöskään ole mahdollisia, jos asiakkaalla ei ole maksukorttia käytössä tai kyseessä on suurempi rahasumma. Tällöin talletus täytyy hoitaa konttorissa kassapalveluiden aukioloaikojen puitteissa.

Käteisen tallettamisen hinta määräytyy pankkien hinnastojen mukaisesti. Tallettaminen on automaateilla saattaa olla maksullista, mutta konttoreissa joko ilmaista tai tallettamisesta maksetaan palvelumaksun verran. Rajallisten talletusmahdollisuuksien ja hinnoittelun perusteella konttoriverkostoa ei ole ainakaan enää mahdollista supistaa nykyisestä.

Miten näette käteispalveluiden kehittyvän tulevaisuudessa ja kuinka niiden riittävä saatavuus voitaisiin turvata?

Finanssivalvonnan selvityksen mukaan pankkikonttoreiden lukumäärä vähenee ja kaikki konttorit eivät edes tarjoa kassapalveluja tai niitä tarjotaan rajoitetusti aukioloaikoina. Samaan aikaan käteisautomaatit ovat yksityisten toimijoiden omistuksessa. Yhtälössä on se riski, että käteispalveluita ei ole tulevaisuudessa riittävästi tarjolla etenkin syrjäseuduilla. Viime kädessä käteispalvelut on turvattava lainsäädännöllisesti, kuten esimerkiksi Ruotsissa.

Jos käteisen nostopalveluiden tarjoamiselle asetettaisiin tarkennettu velvoite, millaisia kriteerejä sille pitäisi asettaa (esim. konttoripalveluiden saatavuus, automaattien lukumäärä, maantieteellinen kattavuus)?

Käteistä on saatava nostaa sekä konttoreista että automaateilta kohtuullisen etäisyyden päästä kotoaan. Suomen Pankin selvityksen mukaan etäisyydet lähimmille käteisautomaateille ovat pidempiä maaseudulla, mutta itse käteistä käytetään kuitenkin maaseudulla kaupunkeja enemmän. Harvaan asutuilla seuduilla ilman omaa autoa liikkuvien kulkemista rajoittaa vähäinen tai kokonaan puuttuva julkinen liikenne. Harvaan asutuilla seuduilla väestö on keskimääräistä iäkkäämpää. Myös tästä syystä on tärkeää, että riittävät käteisnostopalvelut turvataan myös syrjäseuduille kaikki asiakasryhmät huomioiden. Käytännössä konttoreita ja automaatteja on oltava lukumäärällisesti riittävästi koko Suomen alueella.

Jos käteisen talletuspalveluiden tarjoamiselle asetettaisiin tarkennettu velvoite, millaisia kriteerejä sille pitäisi asettaa (esim. konttoripalveluiden saatavuus, automaattien lukumäärä, maantieteellinen kattavuus)?

Käteistä on saatava tallettaa sekä konttoreissa että automaateilla kohtuullisen etäisyyden päästä kotoaan. Vanhusasiavaltuutetun näkemyksen mukaan myös yrityksille pitää turvata riittävät mahdollisuudet tallettaa käteistä osana kohtuuhintaisia peruspankkipalveluita, koska se turvaa käteisen hyväksyttävyyttä maksuvälineenä.

Mahdollisia muita huomioita?

-

Hyväksytäänkö käteistä maksuvälineenä riittävästi?

EKP:n käteisstrategian tarkoituksena on varmistaa, että käteisrahaa on saatavilla ja se hyväksytään myös tulevaisuudessa kaikkialla. Lisäksi Euroopan komission vähittäismaksustrategiassa painotetaan,

että käteisen on säilyttävä laajasti käytettävänä olevana ja hyväksyttävänä maksutapana. Käytännössä kaikissa paikoissa käteisellä maksaminen ei nykyisellään onnistu.

Vanhusasiavaltuutetun käsityksen mukaan käteistä hyväksytään maksuvälineenä vielä nykyisin riittävästi, mutta tilanne saattaa muuttua nopeastikin, jos käteisen hyväksyttävyydelle ei aseteta lainsäädännöllisiä raameja.

Miten näette käteisen käytettävyyden kehittyvän jatkossa ja kuinka sen hyväksyttävyyttä maksuvälineenä voitaisiin turvata?

Käteinen on tällä hetkellä ainoa varajärjestely sähköisen maksamisen häiriöissä. Vaikka käteisen käyttö on vähentynyt ja tulee vähentymään, tulee sen pysyä hyväksyttävänä maksuvälineenä vähintäänkin kansalaisen kannalta välttämättömissä palveluissa. Myös yritykset todennäköisesti hyväksyisivät käteisen käytön jatkossakin maksuvälineenä paremmin, etenkin jos pk-yrityksille taattaisiin kohtuuhintaiset peruspankkipalvelut.

Jos käteisen hyväksynnälle maksuvälineenä asetettaisiin velvoite, tulisiko se asettaa kaikille kaupoille/yrityksille vai vain osalle niistä (esim. päivittäistavarakaupoille asetettaisiin velvoite, erityistavarakaupalle ei)?

Käteinen tulee säilyttää hyväksyttävänä maksuvälineenä vähintäänkin kansalaisen kannalta välttämättömissä palveluissa, kuten päivittäistavaraliikkeissä ja apteekeissa. Muussa tapauksessa mahdollisuudet toimia yhteiskunnassa ja hankkia välttämättömyystarvikkeita vaarantuvat.

Mahdollisia muita huomioita?

-

Tulisiko käteisautomaattipalvelujen tarjoamisesta tehdä Suomessa toimilupaa tai palveluntarjoajan rekisteröintiä edellyttävää toimintaa?

-

II Asiakkaansuoja pankkipalveluissa

Jos hyvän pankkitavan säännöstä olisi näkemyksenne mukaan kehitettävä, miten sitä tulisi kehittää?

-

Olisiko hyvän pankkitavan sisältöä syytä täsmentää lain tasolla esimerkiksi ei-tyhjentävällä luettelolla tietyistä seikoista, joita hyvään pankkitapaan erityisesti kuuluu tai jotka ovat hyvän pankkitavan vastaisia (vrt. kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:ssä säädetty hyvä luotonantotapa)?

-

Mitä eri elementtejä hyvään pankkitapaan tulisi katsoa kuuluvaksi? Täydentäisikö hyvä pankkitapa muihin palveluihin (kuten luotonanto ja sijoituspalvelut) liittyvää sääntelyä? Entä tulisiko hyvän pankkitavan kautta pyrkiä esimerkiksi ohjaamaan pankkien asiakaspalvelun laadun tai saatavuuden vähimmäistasoa?

-

Millä tavalla eri asiakasryhmät tulisi huomioida hyvässä pankkitavassa (esim. kuluttajat, pienyrittäjät, ei-kaupalliset yhdistykset, muut yritykset ja yhteisöt)?

-

Hyvän pankkitavan säännöksestä ei ilmene, mikä on hyvän pankkitavan suhde muihin vastaavan tyyppisiin säännöksiin, kuten kuluttajansuojalain mukaiseen hyvään luotonantotapaan (kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §). Mikä asema hyvällä pankkitavalla tulisi olla suhteessa muuhun lainsäädäntöön kuin luottolaitoslakiin?

-

Tulisiko hyvän pankkitavan mukaisuutta arvioida ainoastaan luottolaitoksen toiminnan kannalta kokonaisuutena vai tulisiko sen selkeämmin koskea veloitteena myös yksittäisissä asiakas- ja sopimussuhteissa kokonaan tai joiltakin osin?

-

Muita huomioita hyvän pankkitavan säännöksen ajantasaisuudesta ja jatkokehittämistarpeista?

-

Onko luottolaitoslakiin sisältyvä markkinointisäännös selkeä suhteessa muuhun markkinointia koskevaan sääntelyyn vai voisiko luottolaitoslakiin sisältyvän markkinointisäännöksen suhdetta muuhun lainsäädäntöön selkeyttää? Jos kyllä, miten?

-

Onko nykymuotoinen yleisluontoinen markkinointisäännös tarkoituksenmukainen nykyisen tyyppisessä muodossa vai tulisiko siihen sisältyvien veloitteiden sisältöä jollakin tavalla tarkentaa säännöksessä? Jos kyllä, miten?

-

Onko nykyinen sopimusehtoja koskeva yleisesti ottaen riittävän selkeä sekä luottolaitoksen että asiakkaan näkökulmasta? Tulisiko säännöstä täsmentää? Jos kyllä, koskeeko sääntelyn täsmentämistarve ainoastaan säännöksen sanamuotoa vai myös asiasisältöä?

-

Sopimusehtoja koskevassa säännöksessä määritellään, minkä tyyppiset ehdot luottolaitosten sopimuksissa on katsottava kohtuuttomiksi. Kohtuuttomuuden arvioinnissa on keskeistä, millä tavalla sopimusehto vaikuttaa asiakkaan oikeuteen ryhtyä sopimussuhteeseen muun elinkeinonharjoittajan kanssa. Lisäksi kiellettyjä ovat sopimusehdot, jotka eivät kuulu luottolaitoksen toimintaan. Kohdistuuko säännös näkemyksenne mukaan oikean tyyppisiin sopimusehtoihin tarkoituksenmukaisella tavalla? Rajoittaako säännös joitakin sopimusehtoja liikaa? Minkä tyyppiset sopimusehdot tulisi tässä tapauksessa jättää säännöksen soveltamisen ulkopuolelle? Jättääkö säännös katveeseen ongelmalliseksi havaittuja sopimusehtoja? Minkä tyyppiset sopimusehdot tulisi tässä tapauksessa sisällyttää säännöksen piiriin?

-

Sopimusehtosäännös koskee nykyisessä muodossaan kaikkia asiakasryhmiä. Tulisiko eri asiakasryhmät (esimerkiksi kuluttajat, pienyritykset, yhdistykset, muut yritykset ja yhteisöt) huomioida kohtuuttomuuden arvioinnissa tarkemmin? Jos kyllä, miten?

-

Mahdollisia muita havaintoja ja huomioita sopimusehtoja koskevasta säännöksestä?

-

Luottolaitoslain 15 luvun 3 §:n 2 momentissa säädetään luottolaitoksen velvollisuudesta toimittaa vakiosopimusehdot Finanssivalvonnalle. Onko voimassa oleva säännös toimiva erityisesti niissä tilanteissa, joissa luottolaitos toimii rajat ylittävästi sivuliikerakenteella?

-

Mahdollisia muita havaintoja ja huomioita luottolaitosten asiakkaansuojaan liittyvästä sääntelystä (erityisesti LLL 15 luku) ja sääntelyn kehittämistarpeista?

-

1. Laki luottolaitostoiminnasta (610/2014, luottolaitoslaki)

Luottolaitoslain 5 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään talletuspankille ja luottoyhteisölle sallitusta liiketoiminnasta. Huomioitanne säännöksen ajantasaisuudesta ja jatkokehittämistarpeista?

-

Luottolaitoslain 5 luvun 9 §:ssä säädetään, että luottolaitoksella on oltava Suomessa pääkonttori ja vähintään yksi kiinteä toimipaikka. Huomioitanne säännöksen ajantasaisuudesta ja jatkokehittämistarpeista?

-

Luottolaitoslain 5 luvun 3 ja 4 §:ssä säädetään kiinteistöomistuksia koskevista rajoituksista. Huomioitanne säännöksen ajantasaisuudesta ja jatkokehittämistarpeista, ottaen huomioon myös luottolaitosten mahdollisuus sijoittaa kiinteistöomaisuuteen kiinteistörahastojen kautta?

-

Luottolaitoslain 5 luvun 5 ja 6 §:ssä säädetään poikkeuksista omien osakkeiden hankinta- ja rahoituskieltoon. Miltä osin nämä säännökset ovat edelleen tarpeellisia ottaen huomioon omien osakkaiden rahoituskiellon sisältyminen EU:n vakavaraisuusasetukseen?

-

Luottolaitoslain 7 luvun 7 §:ssä säädetään yleisestä veloitteesta pitää saatavilla internetsivuillaan selostus siitä, miten luottolaitos noudattaa hallinto- ja ohjausjärjestelmiä koskevia vaatimuksia. Lain 8 luvun 15 §:ssä puolestaan säädetään palkitsemisjärjestelmiä koskevasta julkistamisvaatimuksesta.

Pörssilistattuja luottolaitoksia koskevat myös listayhtiöiden hallinnointikoodista ilmenevät suositukset mm. tietojen nähtävillä pitämisestä. Keskuskauppakamari on julkaissut kannanottonaan suosituksen siitä, että suurimmat listaamattomat yhtiöt noudattaisivat soveltuvin osin pörssiyhtiöille annettua

hallinnointikoodia.

Yleisten havaintojen perusteella erityisesti ei-pörssilistattujen luottolaitosten hallintojärjestelmästä ja palkitsemisesta julkistettavien tietojen sisällössä on vaihtelua.

Mitä kehittämistarpeita hallinto- ja ohjausjärjestelmiä koskevien tietojen julkistamiseen velvoittavassa sääntelyssä on tällä hetkellä? Onko nykytila riittävä?

-

Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole säädetty veloitteesta arvioida luottolaitoksen johtoon kuuluvien henkilöiden sopivuus ja luotettavuus viranomaisen toimesta ennen valintapäätöksen tekemistä (ns. ex ante -arviointi). Näin ollen johdon sopivuuden ja luotettavuuden arvioinnin valvonta on luonteeltaan lähtökohtaisesti jälkikäteisvalvontaa. Ellei tuleva luottolaitosdirektiivi harmonisoi tätä kysymystä kaikissa EU-maissa, tulisiko Suomessa siirtyä luotettavuuden ja sopivuuden arviointiin liittyen ennakkolliseen viranomaisvalvontaan?

-

Hallintoneuvostot ovat tyypillisiä toimielimiä erityisesti osuuspankeissa. Hallintoneuvoston yleisenä tehtävänä on valvoa hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa luottolaitoksen hallintoa. Hallintoneuvosto voi lain mukaan antaa hallitukselle ohjeita asioissa, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan hallintoneuvoston jäseniin ei nimenomaisesti sovelleta luottolaitoslainsäädännön mukaisia luotettavuus- ja sopivuusvaatimuksia, ellei hallintoneuvostolle ole annettu hallitukselle kuuluvia tehtäviä. Toisaalta luottolaitosten hallinto- ja ohjausjärjestelmiltä yleisesti ottaen edellytetään kattavuutta ja oikeasuhtaisuutta, joilla varmistetaan luottolaitoksen johtaminen tehokkaasti ja varovaisten liikeperiaatteiden mukaisesti (LLL 7:1). Tulisiko luottolaitosten hallintoneuvostojen jäsenten kuulua luottolaitoslain perusteella jonkin tyyppisen luotettavuus- ja sopivuusarvioinnin piiriin siitä riippumatta, onko hallintoneuvostolle annettu luottolaitoslain ja yhteisöläinsäädännön mukaan hallitukselle kuuluvia tehtäviä?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia luottolaitoslakiin liittyen? Huom! Luottolaitoslain 15 lukuun liittyviin seikkoihin pyydetään vastaamaan edellä osiossa II.

-

2. Laki kiinnitysluottopankeista ja katetuista joukkolainoista (151/2022, kiinnitysluottopankkilaki)

Kiinnitysluottopankkitoimintaan liittyvien johdannaisten käytöstä säädetään kiinnitysluottopankkilain 26 §:ssä (sallitut johdannaissopimukset) ja 24 §:n 5 momentissa (johdannaissopimusten vaikutus katepoolin arvonnaskentaan). Onko johdannaisiin liittyvää sääntelyä tarpeen tarkentaa lain tasolla?

-

Voimassa olevaa kiinnitysluottopankkilakia valmisteltaessa tunnistettiin yhdeksi sääntelyn kehittämismahdollisuudeksi väliluottotoimintamallin laajentaminen siten, että väliluoton velallisena voisi olla myös muualla ETA-alueella kuin Suomessa sijaitseva luottolaitos, kun tämä kuuluu kiinnitysluottopankin kanssa samaan konsolidointiryhmään tai talletuspankkien yhteenliittymään (ks. HE

203/2021 vp, s. 41–42). Tällaista ehdotusta ei kuitenkaan voitu sisällyttää hallituksen esitykseen asian vaatiman jatkovalmistelutarpeen vuoksi. Olisiko tämän kaltaisen lainsäädännön jatkoselvittäminen edelleen ajankohtaista? Jos kyllä, olisiko tällaiselle sääntelylle konkreettista tarvetta joko nyt tai lähitulevaisuudessa?

-

Kiinnitysluottopankkilain 38 §:ssä säädetty säännöllinen tiedonantovelvollisuus ja 36 §:ssä säädetty viranomaisraportointivelvollisuus poikkeavat erityisesti siten, että markkinoille suunnatussa säännöllisessä tiedottamisessa katettujen joukkolainojen liikkeeseenlaskijan on katepooliin sisältyvien vakuuksien osalta eroteltava asuntoyhteisöluotot (mukaan lukien niin sanotut taloyhtiölainat) muista asuntoluotoista, mutta vastaavaa velvollisuutta eritellä asuntoyhteisöluotot ei ole viranomaisraportoinnissa. Tulisiko asuntoyhteisöluotot jatkossa eritellä myös viranomaisraportoinnissa?

-

Ovatko nykyiset viranomaisraportointi- ja julkistamisvelvoitteet katepoolin sisällöstä ja katettujen joukkolainojen keskeisistä ominaisuuksista riittävät vai onko niitä syytä laajentaa joko pankkivalvonnallisista tai katettujen joukkolainojen markkinoihin liittyvistä syistä?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia kiinnitysluottopankkilakiin liittyen?

-

1. Laki talletuspankkien yhteenliittymästä (599/2010, yhteenliittymälaki, TYL)

Kuinka yhteenliittymien jäsenluottolaitosten ja keskusyhteisön välinen keskinäinen vastuu nykysääntelyn mukaan näkemyksenne mukaan toimii?

-

Olisiko keskusyhteisön ja jäsenten välistä keskinäiseen vastuuseen liittyvää sääntelyä tarpeen kehittää? Olisiko keskinäistä vastuuta perusteltua syventää tai rajata nykyisestä? (TYL 5 luku)

-

Tulisiko yhteenliittymän yhteisvastuuta selkeyttää keskusyhteisön tai sen jäsenluottolaitoksen konkurssitilanteissa? Olisiko ryhmäkonkurssi tarkoituksenmukainen vaihtoehto? Tulisiko yhteisvastuuta muuttaa keskusyhteisön tai jäsenluottolaitoksen konkurssitilanteissa lisämaksuvelvollisuutta laajemmaksi yhteisvastuuksi?

-

Mahdollisia kommentteja yhteenliittymän yhteisvastuusta kriisinratkaisun näkökulmasta:

-

Muut mahdolliset huomiot yhteenliittymän yhteisvastuusta:

-

TYL 17 §:ssä säädetään keskusyhteisön ohjeidenanto-oikeudesta. Säännöksen perusteella keskusyhteisöllä on oikeus antaa jäsenluottolaitoksilleen ohjeita maksuvalmiudesta ja vakavaraisuudesta sekä näihin liittyvien riskien hallinnasta, luotettavasta hallinnosta, sisäisestä valvonnasta ja ryhmittymän tilinpäätösperiaatteista. Ovatko nämä aihealueet riittävät keskusyhteisön tehtävien ja kansallisen ja EU-sääntelyn näkökulmasta sekä yhteenliittymän (sekä keskusyhteisö että jäsenluottolaitokset) tehokkaan toiminnan näkökulmasta?

-

TYL 17 §:ssä säädetään, että keskusyhteisö voi lisäksi antaa yhteenliittymän toimintaa koskevia yleisiä toimintaperiaatteita noudatettavaksi yhteenliittymän kannalta merkittävässä toiminnassa. Havaintojanne säännöksen toimivuudesta ja sen mahdollisista kehittämistarpeista? Olisiko toimintaperiaatteiden ja TYL 17.1 §:n mukaisten ohjeiden keskinäistä roolia tarpeen selkeyttää?

-

Mikä on pankkivalvojan (Finanssivalvonta/EKP) rooli yhteenliittymälain mukaisten ohjeiden ja toimintaperiaatteiden antamisessa tällä hetkellä käytännössä? Miten tätä roolia tulisi mahdollisesti kehittää?

-

EU:n vakavaraisuusasetuksen ((EU) No 575/2013) 10 artiklassa säädetään niistä edellytyksistä, joiden täyttyessä pankkivalvoja voi antaa poikkeuksen yhteenliittymään kuuluvalla luottolaitokselle jättää soveltamatta tiettyjä vakavaraisuusvaatimuksia yksittäisen luottolaitoksen tasolla. Miten yhteenliittymälain mukainen ohjaus- ja valvontamekanismi tästä näkökulmasta toimii ja onko tässä aihealueessa kehittämistarpeita?

-

Voimassa olevassa lainsäädännössä yhteenliittymän keskusyhteisöllä ei ole varsinaisia ohjaus- ja valvontakeinoja ryhmittymän sisäisiin yritysjärjestelyihin, lukuun ottamatta keskusyhteisön oikeutta hyväksyä jäsenluottolaitoksen sääntömuutokset. Ottaen huomioon ryhmittymien sisäinen rakennekehitys, tulisiko sääntelyä kehittää tästä näkökulmasta (esimerkiksi edellyttämällä sulautumisilta, jakautumisilta ja muilta yritysjärjestelyiltä keskusyhteisön puoltavaa lausuntoa)?

-

Ovatko keskusyhteisön nykyisen lainsäädännön mukaiset ohjaus- ja valvontakeinot selkeät ja riittävät vai tulisiko niitä edelleen kehittää ryhmittymän tehokkuuden, tarkoituksenmukaisen toiminnan tai muusta näkökulmasta? Tulisiko esimerkiksi kehittää keinoja, joilla ohjataan yhteenliittymää ja jäsenluottolaitoksia nykyistä laajemmin ja ongelmia tehokkaammin ennaltaehkäisevästi?

-

Muut mahdolliset huomiot yhteenliittymän ohjauksesta ja valvonnasta?

-

Voimassa olevassa yhteenliittymälaisissa ei ole erillisiä säännöksiä yhteenliittymän hallinnon järjestämisestä. Millaisia muutostarpeita tässä aihealueessa on havaittu? Tulisiko esimerkiksi

keskusyhteisön lakisääteisen valvontaroolin edellyttämien tehtävien riippumattomuuden varmistaminen huomioida nykyistä tarkemmin?

-

Muita kommentteja keskusyhteisön ja yhteenliittymän hallinnon järjestämiseen:

-

Yhteenliittymälain 4.2 §:ssä säädetään keskusyhteisölle sallituista omistuksista ja keskusyhteisölle sallitusta muusta toiminnasta. Säännöksen mukaan ”Keskusyhteisö saa tarjota yhteenliittymään kuuluvien yritysten tarvitsemia palveluja, omistaa osakkeita ja osuuksia yhteenliittymään kuuluvissa yrityksissä ja harjoittaa muuta yhteenliittymän kannalta perusteltua sijoitustoimintaa. Keskusyhteisö ei saa harjoittaa merkittävässä määrin muuta liiketoimintaa.” Havaintojanne sääntelyn mahdollisista selkeyttämis- ja muutostarpeista, ottaen huomioon myös yhteenliittymän keskusyhteisön nimenomaiset tehtävät yhteenliittymän ohjauksessa ja yhteisvastuumekanismissa?

-

Muita huomioita ja sääntelyn kehittämistarpeita talletuspankkien yhteenliittymien näkökulmasta?

-

2. Laki liikepankeista ja muista osakeyhtiömuotoisista luottolaitoksista (1501/2001,liikepankkilaki)

Huomioitanne yritysjärjestelyitä koskevan sääntelyn toimivuudesta (2–3 luvut) ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne liiketoiminnan luovutusta koskevan sääntelyn (4 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne toimiluvan luopumista koskevan sääntelyn (5 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne selvitystilaa ja konkurssia koskevan sääntelyn (6 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia liikepankkilakiin liittyen?

-

3. Laki osuuspankeista ja muista osuuskuntamuotoisista luottolaitoksista (423/2013,osuuspankkilaki)

Huomioitanne varojen jakoa ja sidottua omaa pääomaa koskevan sääntelyn (2 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne yritysjärjestelyitä koskevan sääntelyn toimivuudesta (3–4 luvut) ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne liiketoiminnan luovutusta koskevan sääntelyn (5 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne toimiluvan luopumista koskevan sääntelyn (6 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Huomioitanne selvitystilaa ja konkurssia koskevan sääntelyn (7 luku) toimivuudesta ja kehittämistarpeista?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia osuuspankkilakiin liittyen?

-

4. Säästöpankkilaki (1502/2001)

Voimassa oleva säästöpankkilaki on vuodelta 2001. Eri yhteyksissä säästöpankkilain on havaittu tarvitsevan uudistuksia. Missä teemoissa ovat keskeisimmät uudistustarpeet? Aseta esiin nostamasi teemat tärkeysjärjestykseen.

-

Havaintoja kantarahasto-osuuksia ja säästöpankin oman pääoman hallintaa liittyvän sääntelyn toimivuudesta? Mitä uudistustarpeita on havaittu tähän liittyen?

-

Säästöpankkilain mukaan säästöpankin hallintojärjestelmä rakentuu säästöpankin isännistä ja säästöpankin hallituksesta. Säästöpankin hallintorakenne määritetään tarkemmin säästöpankin säännöistä. Säännöissä määritetään muun muassa säästöpankin isäntien valinta (esimerkiksi säästöpankkikokouksessa) sekä se, onko säästöpankilla hallintoneuvosto. Kehitysehdotuksia säästöpankin hallintorakenteen sääntelyyn liittyen?

-

Kehitysehdotuksia säästöpankkiliitännäisten yritysjärjestelyjen sääntelyyn?

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia säästöpankkilakiin liittyen?

-

5. Laki hypoteekkiyhdistyksistä (936/1978, Hypo-laki)

Voimassa oleva Hypo-laki on vuodelta 1978. Missä teemoissa ovat keskeisimmät uudistustarpeet? Aseta esiin nostamasi teemat tärkeysjärjestykseen.

-

Mahdollisia muita huomioita ja kehitysehdotuksia Hypo-lakiin liittyen?

-

6. Laki rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta (699/2004, rava-laki)

Mahdollisia huomioita ja kehitysehdotuksia rava-lakiin liittyen?

-

Backman Saidi
Vanhusasiavaltuutettu